

علتها و زمینه‌های رویکرد جرج جرداق مسیحی به زندگانی امام علی علیه السلام و نهج البلاغه

حسن فضل*

[تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۲۹]

چکیده

جرج سجعان جرداق، پژوهشگر، مؤلف، شاعر، نمایشنامه‌نویس، روزنامه‌نگار و ادیب برجسته مسیحی است. خانواده‌اش به سبب همجواری با شیعیان جنوب لبنان، متأثر از مذهب شیعه و دوستدار آن بوده‌اند. ایشان چنان به امام علی علیه السلام دل بسته بودند که سردر خانه را به جمله «لا سیف الا ذوالفقار، لا فتی الا علی» مزین کرده بودند. جرج از طریق برادرش با نهج البلاغه آشنا، و در همان اوان کودکی، دلباخته امام علیه السلام و گفته‌های ایشان شد و بسیاری از سخنان حضرت را به ذهن سپرد. به قول خودش، پس از پایان تحصیل، در پی فرصتی بود تا دینش را به امام علیه السلام ادا کند. لذا دست به نگاشتن کتابی درباره زندگانی امام علیه السلام زد؛ پنج جلد کتاب با عنوان *امام علی علیه السلام صدای عدالت انسانی* که بیانگر زوایای گوناگون شخصیتی آن امام است. این کتاب ارزشمند و بی‌بدیل تاکنون در میلیون‌ها نسخه به زبان‌های عربی، فارسی، انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی و اردو، منتشر شده است. نویسنده مقاله در پی اثبات این مسئله است که هرچند خانواده، زادگاه، محیط و حس قومیت عربی در روی‌آوری جرداق به شخصیت و نگاه‌های امام علیه السلام بی‌تأثیر نبوده اما ذوق ادبی خود جرج و اندیشه‌های ناب امام علیه السلام و جامعیت آنها، که در منتهای فصاحت و بلاغت نگاشته شده، مهم‌ترین سبب این کار بوده است.

کلیدواژه‌ها: امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، جرج جرداق.

مقدمه

در میان کسانی که درباره اسلام و بزرگان مسلمان تألیفاتی داشته‌اند، جرج جرداق از معدود شخصیت‌های بزرگی است که با رعایت عدل و انصاف به زندگانی امام علی (علیه السلام) پرداخته است؛ شخصیتی که دوران کودکی در خانواده‌ای دانشمند پرورش یافته و با عشق و علاقه به امام (علیه السلام) و سخنان او بارور شده است. جرداق کتابی را به جامعه بشری تقدیم می‌کند که جامع خصلت‌های نکوی امیر بیان، علی (علیه السلام) است؛ کتابی که در میان خود شیعه هم کم‌نظیر بوده و تحسین بسیاری از بزرگان آن مذهب را به دنبال داشته است؛ تألیفی که تاکنون بیش از چند میلیون نسخه از آن به زبان‌های گوناگون منتشر شده است.

اکنون این پرسش مطرح می‌شود که: انگیزه و سبب رویکرد این اندیشمند مسیحی به زندگانی امام علی (علیه السلام) و *نهج‌البلاغه* چه بوده است؟ به نظر می‌رسد سخنان زیبا و نثر افسونگر امام علی (علیه السلام) باعث جذب جرج جرداق شده است، چراکه کلمات امام (علیه السلام) از آغاز کودکی در ذهن وی نقش بسته و او را شیفته و دل‌باخته خود کرده است.

هرچند درباره شخصیت جرج جرداق مقاله‌ها و مصاحبه‌هایی منتشر شده اما از این منظر به شخصیت وی نپرداخته‌اند.

۱. تولد

جرج سجعان جرداق به سال ۱۹۲۶ م. در منطقه الجدیده، واقع در شهرستان مرجعیون^۱ کشور لبنان به دنیا آمد. خانواده‌اش مسیحی ارتدوکس بودند و تباری غسانی و قحطانی داشتند («مسافرت جرج جرداق ... به ایران»، ۱۳۷۵: ۲۲). آنها دوستدار دانش و اهل زهد و عرفان بودند و از دیرباز با مسلمانان همدم و دمساز بوده‌اند (جرداق، ۱۳۵۰: ۴).

۲. تحصیل

جرج جرداق دوره‌های ابتدایی و دبیرستان را در الجدیده به پایان رساند. در دوران نوجوانی بارها از مدرسه گریخت و در آغوش طبیعت و در کنار درخت بلوطی با حرص و طمع، قرآن، *نهج‌البلاغه*، *دیوان منتبئی* و *مجمع البحرین* شیخ ناصیف یازجی را مطالعه کرد. برادرش فؤاد جرداق، که شاعر و مهندس بود، او را با *نهج‌البلاغه* آشنا کرد. جرج در سیزده‌سالگی بیشتر کتاب‌های فوق را حفظ کرده بود (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۱/۲). منصور

علت‌ها و زمینه‌های رویکرد جرج جرداق مسیحی به زندگانی امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه / ۷

جرداق، داماد خانواده، خواست جرج را برای ادامه تحصیل به اروپا بفرستد تا علوم طبیعی یا ریاضی بیاموزد اما وی به جهت دل‌بستگی به کشورش این پیشنهاد را نپذیرفت و به بیروت رفت و در دانشکده پاتریارک به تحصیل مشغول شد. خلیل مطران، شاعر نامی سوریه و لبنان، نیز دانش‌آموخته این دانشکده است (جرداق، ۱۳۷۳: ۱۱۵/۴۵). در دانشکده از محضر استادانی چون شیخ ابراهیم یازجی (همان)، فؤاد أفرام البستانی (بنیان‌گذار و رئیس دانشگاه لبنان)، رئیف خوری (ادیب معروف)، میشل فرید غریب (شاعر فرانسوی‌زبان که استاد او در زبان و ادبیات فرانسه بود) بهره جست (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۱/۲). جرج علاوه بر زبان خود که عربی بود، به انگلیسی و فرانسه نیز تسلط پیدا کرد («مسافرت جرج جرداق ... به ایران»، ۱۳۷۵: ۲۲/۱).

۳. پیشه و فعالیت‌های اجتماعی

جرج پس از اتمام تحصیلات دانشگاهی، تا سال‌ها در مدرسه‌ها و دانشگاه‌های بیروت به تدریس ادبیات و فلسفه عربی و اروپایی مشغول شد و هم‌زمان به کار تألیف، ترجمه کتاب و نگارش مقاله‌هایی در روزنامه‌ها و مجله‌ها پرداخت. وی در زمینه‌های ادبیات عرب، در همایش‌های گوناگون دانشگاهی سخنرانی کرد و مدت‌ها در رادیوی لبنان به اجرای برنامه‌ای با نام «به شیوه من» (علی طریقتی) مشغول بود (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۱/۲-۱۴). همچنین، دو بار به ایران دعوت شده است؛ نخست به دعوت انتشارات سمت^۲ و بار دیگر برای شرکت در کنگره بزرگ‌داشت سعدی (الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۱۹).

۴. آثار

شمار نگاهشته‌های چاپ‌شده جرج جرداق به سی اثر می‌رسد. وی نخستین کارش را در سیزده‌سالگی به شکل نمایش‌نامه‌ای منظوم درباره آداب دوستی نوشت. در هفده‌سالگی نخستین کتاب داستانش را با نام *واگنر و زن* نگاشت. طه حسین آن را جزء کتاب‌هایی قرار داد که دانشجویان ملزم به مطالعه‌شان بودند (جرداق، ۱۳۷۳: ۱۱۶).

دومین کتاب وی، *امام علی (علیه السلام) صدای عدالت انسانی* است. او این کتاب را به دلیل عشق سرشار به امام (علیه السلام) و *نهج‌البلاغه* و در پاسخ به پرسش‌های دانشجویان درباره زندگانی و منش علی (علیه السلام) نگاشت. در بادی امر این کتاب در یک جلد و پس از تغییر و تکمیل، در

پنج جلد منتشر شد. عنوان‌های این کتاب ارزشمند عبارت‌اند از: *علی (علیه السلام) و حقوق بشر؛ علی (علیه السلام) و انقلاب فرانسه؛ علی (علیه السلام) و سقراط؛ علی (علیه السلام) و عصر او؛ علی (علیه السلام) و قومیت عربی*. کتاب به همت راهب فرهیخته، پدر نجم، رئیس مرکز راهبان کرملی در شهر جونیه لبنان به هزینه مرکز راهب‌نشین پیش گفته منتشر شد و در مدت کمتر از یک ماه، تمام نسخه‌هایش به فروش رفت. زمانی که جرج خواست هزینه نشر را، که ظاهراً به امانت گرفته بود، پس دهد، راهب نپذیرفت و گفت: «من این کتاب را برای بزرگداشت شخصیت علی (علیه السلام) منتشر کردم نه برای آنکه هزینه آن را بازستانم» (همان). مدتی نگذشت که کتاب به زبان‌های انگلیسی، فارسی و اردو ترجمه شد (جرداق، ۱۳۸۹: ۱۵). این اثر به پیشنهاد سید حسین طباطبایی بروجردی و به قلم صدرالدین بلاغی ترجمه شد اما به سبب مسائل سیاسی به چاپ نرسید (جرداق، ۱۳۸۸: ۱-۳۳/۲). ابوالحسن شعرانی هم آن را ترجمه و چاپ کرد اما رواج نیافت (الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۲۰). مدتی بعد سه جلد نخست کتاب به قلم سید هادی خسروشاهی، جلد چهارم به قلم مصطفی زمانی و جلد پنجم به همت احمد بهشتی ترجمه شد. سه فصل کتاب را هم جلال‌الدین فارسی به زبان فارسی برگرداند که جداگانه با عنوان *مرانید که نوحه‌گرند* منتشر شد (همان: ۲۳). در ادامه مجموعه کتاب‌ها به همت سید هادی خسروشاهی در سه مجلد به چاپ رسید. ترجمه ارزشمند دیگری نیز به قلم محمدعلی سلطانی در سال ۱۳۸۹ در دو جلد منتشر شد.

کتاب ارزشمند دیگر، که همانند کتاب قبل به معرفی شخصیت امام علی (علیه السلام) می‌پردازد، *من روائع نهج البلاغه* نام دارد. این کتاب خلاصه‌ای از *نهج البلاغه* است. کتاب دو بار به فارسی ترجمه شده است؛ نخست به قلم فخرالدین حجازی با نام *شگفتی‌های نهج البلاغه* و دیگر بار به همت محمدرضا انصاری با عنوان *بخشی از زیبایی‌های نهج البلاغه*.

جرج جرداق در زمینه‌های گوناگون کتاب‌های دیگری هم نگاشت که عبارت‌اند از: *کاخ‌ها و کوخ‌ها؛ صلاح‌الدین و ریچارد شیردل* (رمان تاریخی هزارصفحه‌ای)؛ *شاعر و کنیزک در کاخ‌های بغداد* (رمان تاریخی)؛ *پرتوانی زبان عربی؛ ابونواس و ابلیس در مستی؛ جذائیت‌های پاریس؛ مطرب* (نمایش نامه)؛ *حکمران* (نمایش نامه)؛ *امرؤالقیس و جهان‌میهنی؛ اختران نیم‌روز؛ سخن خنیاگران؛ حدیث میخانه‌ها؛ دختران و آینه‌ها؛ عرب و اسلام در شعر اروپایی؛ چهره‌هایی از کارتون؛ عشق‌بازی خدایان؛ افسانه‌های عرب؛ هنرمندانی که عشق ورزیدند؛ سخن درازگوش؛ دختر سلطان؛ سخن دزد* (نمایش نامه)؛

علت‌ها و زمینه‌های رویکرد جرج جرداق مسیحی به زندگانی امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه / ۹

پیرهام آوازه‌خوان؛ زنان آمریکایی (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۲/۲؛ جرداق، ۱۳۷۳: ۱۲۰؛ الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۱۸-۱۹؛ جرداق، ۱۳۵۰: ۴).

از جرج جرداق چند مجموعه شعر هم منتشر شده، از جمله: سروده‌ها را آغاز می‌کنم؛ ونوس و شاعر؛ من شرقی هستم؛ قصیده‌های دوستی (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۲/۲؛ جرداق، ۱۳۵۰: ۴؛ الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۱۹). او چند کتاب نیز به عربی ترجمه کرده است: دوست من ماکسیم گورکی؛ قصیده‌های مائوتسه تونگ (همان). وی هم‌زمان با تدریس و نگاشتن کتاب، مقاله‌هایی را هم در نشریه‌های مختلف لبنان و کشورهای دیگر منتشر کرد؛ نشریه‌های لبنانی همچون جمهوری‌الجدید، الحرّیه، الصیاد، الشبکه، نساء، الکفاح العربی، الأمن، و برخی روزنامه‌های عربی‌زبان چاپ پاریس و دو روزنامه الوطن و الرأی العام که در کویت منتشر می‌شد (جرداق، ۱۳۸۹: ۱-۱۱/۲-۱۲).

۵. جرج جرداق، مسیحی اما دل‌بسته علی (علیه السلام)

جای شگفتی است که مسیحی ارتدوکسی این‌گونه شیفته و دل‌باخته امام (علیه السلام) باشد و درباره شخصیت او و گفته‌هایش مطالبی بنگارد. علل رویکرد و توجه او به امام (علیه السلام) را می‌توان در مؤلفه‌های زیر جست‌وجو کرد:

۵. ۱. خانواده

یکی از مهم‌ترین اسباب توجه جرج به امام (علیه السلام)، خانواده‌اش بودند. آنها ارادت بسیار به حضرت علی (علیه السلام) داشتند. حتی بر سردر خانه‌شان سنگی را نصب کرده بودند که رویش جمله «لا سیف الا ذوالفقار، لا فتی الا علی» حک شده بود («مسافرت جرج جرداق ... به ایران»، ۱۳۷۵: ۸ «کاش شیعی احساس خطر کند»، در: etedal.ir). وی می‌گوید پدرم از کودکی، علی بن ابی‌طالب (علیه السلام) را دوست داشت و می‌گفت: «اگر علی پیامبر بود، من از دین او پیروی می‌کردم». مادرم هم شخصیت علی را می‌ستود و می‌گفت: «علی در خبیر انتقام مسیح را از یهود گرفت» («کاش شیعی احساس خطر کند»، در: etedal.ir). برادر جرج، مهندس فؤاد جرداق، شاعر، فیلسوف و ریاضی‌دان برجسته، او را به حفظ نهج البلاغه تشویق می‌کرد («مسافرت جرج جرداق ... به ایران»، ۱۳۷۵: ۶). فؤاد اشعاری در مدح امام (علیه السلام) سروده است (همان: ۸).

۲.۵. هم‌زیستی مسلمانان و مسیحیان لبنان

مسیحیان، اهل سنت و شیعه در کشور لبنان هم‌زیستی مسالمت‌آمیزی دارند. تأثیر متقابل عقاید و دیدگاه‌ها نمود فراوان داشته و دارد. چنان‌که پیش‌تر گفتیم، دلبستگی مسیحیان به شیعیان و امام علی علیه السلام از آنجا مشخص می‌شود که کشیش بزرگ آنها هزینه چاپ کتاب مرتبط با امام علیه السلام را تقبل می‌کند.

۳.۵. تبلور اخلاق و انسانیت در مکتب شیعه

جرج می‌گوید:

ایام نوجوانی به سراغ شخصیت علی بن ابی‌طالب علیه السلام و مطالعه درباره زندگانی او رفتم و تمام خوبی‌ها را در امام علی علیه السلام یافتم. امام علیه السلام نمونه کامل یک انسان است. هر روز دست‌کم یک ساعت درباره او مطالعه می‌کردم. گاه با خود می‌گفتم شخصی با این کمال، صاحب چه مکتب و چه فکری است؟ پس از پنج سال مطالعه، مکتب شیعه را مهم‌ترین مکتب دانستم ... این مذهب بهترین مذهب است، چراکه برای تمامی امور پاسخ دارد ... من پس از سال‌ها تحقیق، شیعه را یک کلمه یافتم و آن هم اخلاق بود. من شیعه هستم، چراکه اخلاق پسندیده دارم («کاش شیعی احساس خطر کند»، در: etedal.ir).

۴.۵. علی علیه السلام نمود عربیت

برخی معتقدند انگیزه جرج جرداق مسیحی از پرداختن به امام علیه السلام، عرب‌بودن علی علیه السلام است. جرج در کتاب خود، امام علی علیه السلام را به عنوان شخصیتی عربی مطمح نظر قرار می‌دهد و جنبه دینی‌اش را کنار می‌گذارد. حتی رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را رسالتی عربی می‌داند (الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۳۰).

۵.۵. ذوق ادبی در خردسالی و تبحر در ادبیات عرب در میان‌سالی

ذوق و قریحه ادبی جرج در اوآن کودکی سبب شد بسیاری از آیات قرآن و سخنان حضرت علی علیه السلام را به خاطر بسپارد. او در عین حال که احترام فراوان برای پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله قائل است، از سخنان ایشان یاد نمی‌کند. این به سبب کم‌اطلاعی پیامبر از

فنون فصاحت و بلاغت نیست بلکه اجبار پیامبر به بیان و ایراد سخن در حد و اندازه عموم مسلمانان است. جرج پس از تبحر در ادبیات عرب و علوم و فنون فصاحت و بلاغت، اوج آنها را در نوشته‌های امام علی علیه السلام یافت. جمله‌های بی‌شمار موزون و مسجع و سلاست طبع و ذوقی که در یکایک آنها به کار رفته، او را شیفته خود کرد. از این‌رو کتاب شگفتی‌های نهج البلاغه را نگاشت. جرج درباره سخنان نغز و بی‌مانند امام علی علیه السلام چنین می‌نگارد: «بلاغت و سخن امام علی علیه السلام همواره در خدمت انسان و فرهنگ و تمدن بشری بوده و خواهد بود» (خسروشاهی، ۱۳۵۵: ۱۶). «کلام علی علیه السلام برتر از سخن بشری و گنجینه‌ای است گران‌بها از مسائل فکری، عقیدتی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی که بزرگان تاریخ بشر به عمق آن پی نبرده‌اند» (همان: ۱۸). در جای دیگر می‌گوید: «انشا و بیان علی بن ابی‌طالب، عالی‌ترین و برترین نمونه بلاغت پس از قرآن است» (همان؛ جرداق، ۱۳۹۱: ۵) و در ادامه می‌نویسد: «چه گویمت درباره زیبایی هستی و زیبایی آفرینش. چراکه بر روی قلب تو با قلمی نگاشته می‌شود که از ستارگان آسمان نشئت گرفته است. بنابراین، فرزند ابی‌طالب در سخنوری و فن بیان جادو می‌کند» (باستان، ۱۳۸۶: ۱۹۷). نیز می‌گوید: «البته و بدون هیچ‌گونه شک و تردیدی، بزرگ‌ترین خطیب دوران نبوت، خود پیامبر بود ولی در دوره خلافت راشدین و همه قرونی که پس از آن آمده، به طور کلی و بدون هیچ‌گونه استثنایی هیچ کس در این زمینه و با این سبک و روش به پایه و مقام علی بن ابی‌طالب علیه السلام نرسیده است» (جرداق، ۱۳۹۱: ۹).

۵. ۶. علاقه به معرفی اندیشه‌های ناب امام علی علیه السلام

جرج با مقایسه نوشته‌های طه حسین و عباس محمود العقاد با نهج البلاغه درمی‌یابد که اندیشه‌های امام علیه السلام از هر آنچه درباره او گفته‌اند بالاتر است. با این پیشینه ذهنی از چنین شخصیت بزرگی، به نگارش کتاب درباره او دست می‌زند و ضمن معرفی اندیشه‌های ناب امام علیه السلام افکار بلند او را با انقلاب فرانسه و نظریه‌های سقراط مقایسه می‌کند («آشنایی با دیدگاه‌های استاد جرج جرداق ...»، ۱۳۷۶: ۶). در جای دیگر، درباره این انگیزه، می‌نویسد: «نگارش کتاب امام علی علیه السلام به سبب کشف امام علیه السلام و نبود منابع مکتوب درباره ایشان و نهج البلاغه بود که از محدوده‌های تاریخی فراتر روند و پیامی برای همه بشریت داشته باشند» (جرداق، ۱۳۸۹: ۱۳). «امام بسیار عمیق‌تر و بزرگ‌تر از همه بحث‌ها و

مطالعات و پژوهش‌های محققان پیشین و فعلی است. انسانیت امام، با تمام عناصر و مبانی آن، برخاسته از اندیشه‌ای زلال و شعور و درکی عمیق از معنای حقیقی هستی است و آموزه‌های او که در مبانی و اصول و سیره او تجلی یافته، فراتر از محدوده زمان و مکان خاص بود» (همان: ۱۲).

۵. ۷. دلبستگی به اجرای قوانین و رعایت حقوق انسان‌ها

از دیگر علل رویکرد جرج به دیدگاه‌های امام علیه السلام، سخنان حضرت در نهج‌البلاغه درباره حقوق انسان‌ها است. از این رو است که جرج نخستین کتاب از کتاب‌های امام علی علیه السلام «صدای عدالت انسانی، با عنوان علی و حقوق بشر، را به مقایسه دیدگاه‌های علی علیه السلام درباره حقوق بشر و اعلامیه جهانی آن و حقوق بشر در فرانسه اختصاص می‌دهد (الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۳۸). نیز در آن کتاب، پای‌بندی امام علی علیه السلام به رعایت حقوق مردم را بازگو می‌کند. در جایی می‌نویسد: «بنابراین، او در ادب، امام است؛ همان‌طور که در زمینه‌های حقوقی و نیز در سایر رهنمودهایش ثابت کرده که امام است» (باستان، ۱۳۸۶: ۱۹۶). در جای دیگری می‌نویسد: «چگونه می‌توانستم درباره نهج‌البلاغه چیزی نویسم در حالی که قانون اساسی دل‌انگیز نهج‌البلاغه، مهم‌ترین متون فلسفی و ادبی عرب را، که هر دانشجویی به آن نیاز دارد، در خود جای داده است» («جرج جرداق مسیحی اما عاشق امام علی علیه السلام ۱۳۹۳).

۵. ۸. عشق و دلبستگی به شخصیت و سیره علی علیه السلام

جرج جرداق علاقه سرشاری به امام علی علیه السلام داشته و سراسر زندگانی‌اش مؤید این مطلب است. تألیفات و سخنرانی‌هایش هم این علاقه را تأیید می‌کند. وی می‌گوید: «ای روزگار! کاش می‌توانستی همه قدرت‌هایت را، و ای طبیعت! کاش می‌توانستی همه استعدادهایت را در خلق یک انسان بزرگ، نبوغ بزرگ و قهرمان بزرگ جمع می‌کردی و یک بار دیگر به جهان ما یک علی دیگر می‌دادی!» («کاش شیعی احساس خطر کند»، در: etedal.ir). نیز گفته است: «اگر دنیای غرب شخصیتی مثل علی داشت، امروز در سراسر دنیا با برگزاری همایش‌ها و تأسیس آکادمی‌ها و پژوهشکده‌ها به ارزیابی اندیشه‌های او می‌پرداخت و برای بشریت راه نو نشان می‌داد

علتها و زمینه‌های رویکرد جرج جرداق مسیحی به زندگانی امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه / ۱۳

و همه مراکز علمی اجتماعی خود را با مجسمه‌های وی زینت می‌بخشید اما مردم عرب مسلمان با داشتن این گوهر گران‌بهای ناشناخته تاکنون نتوانسته‌اند او را بشناسند و از اندیشه‌های او در پیشبرد اهداف خود بهره‌مند شوند. علی (علیه السلام) یک انسان مافوق بشری است و هر چه درباره او بنویسیم و بگوییم، باز کم گفته‌ایم و کم نوشته‌ایم» (جرداق، ۱۳۸۸: ۱-۱۴/۲). در جای دیگر می‌گوید: «کمتر شخصیت تاریخی مورد محبت، علاقه، تکریم و حمایت عامه مردم است که مانند علی (علیه السلام) همگان بر مهر او و بزرگ‌داشت او هم‌داستان باشند» (الویری، ۱۳۷۹-۱۳۸۰: ۱۸).

۶. مرگ جرج جرداق

جرج جرداق در روز چهارشنبه ۱۴ آبان ۱۳۹۳ برابر ۱۱ محرم ۱۴۲۶ و ۵ نوامبر ۲۰۱۴ چشم از جهان فرو بست.

نتیجه

بدون تردید یکی از مشهورترین آثار نگاشته‌شده درباره زندگانی حضرت علی (علیه السلام) در عصر کنونی، کتاب فاخر امام علی (علیه السلام): صدای عدالت انسانی است. این اثر به زبان‌های گوناگون ترجمه شده و تا به حال میلیون‌ها نسخه از آن به فروش رسیده و تحسین و تمجید عالمان شیعه و دیگر دانشمندان مسلمان را به دنبال داشته است. بسی جای شگفتی است که کتاب را فردی مسیحی، جرج جرداق، نگاشته که با مذاقه و موشکافانه حیات امام (علیه السلام) را بررسی می‌کند. هرچند خانواده‌اش در جلب نظرش به امام نقش داشته‌اند اما استعداد شگرف و علاقه وافرش به متون نظم و نثر فصیح و بلیغ عربی، وی را به سوی نهج البلاغه و خالقش سوق داده است. سخنان موزون و حکیمانه امام (علیه السلام) در نهج البلاغه، که فروتر از کلام خالق و فراتر از کلام مخلوق است، و نیز اخلاق و انسانیت حضرت، رعایت حقوق شهروندی و قانون‌مداری آن بزرگ‌مرد از علل روی‌آوری جرج به امام (علیه السلام) است. وی چنان محور رفتار و گفتار علی (علیه السلام) می‌شود که به رغم مسیحی‌بودنش، به شیعه‌بودن اذعان می‌کند و می‌گوید پس از سال‌ها تحقیق، شیعه را یک کلمه یافتیم و آن هم اخلاق بود. من شیعه هستم، چراکه اخلاق پسندیده دارم. آیا سخنی رساتر و صریح‌تر

درباره سبب جذب او به مذهب شیعه، امام شیعیان و کتاب ارزشمند نهج البلاغه، بهتر از این سخن می‌تواند وجود داشته باشد؟

پی‌نوشت‌ها

۱. شهرستان مرجعیون در استان نبطیه در ناحیه جنوب شرقی کشور لبنان قرار دارد. در سرشماری سال ۲۰۰۵ م، ۱۷۳۱۶ نفر جمعیت داشته است («مرجعیون»، در: fa.wikipedia.org). «مرجعیون» در اصل «مرج عیون» بوده که به سبب وجود حدود چهارصد چشمه در این منطقه است (آزیر، در: جرداق، ۱۳۷۳: ۱۱۵).
۲. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.

منابع

- «آشنایی با دیدگاه‌های استاد جرج جرداق مؤلف کتاب الامام علی: صوت العدالة الانسانیة» (۱۳۷۶). در: پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، ش ۲، ص ۶-۸.
- الویری، محسن (۱۳۷۹-۱۳۸۰). «نقد و بررسی کتاب الامام علی علیه السلام: صوت العدالة الانسانیة». در: نامه علوم انسانی، ش ۴ و ۵، ص ۱۶-۴۱.
- «کاش شیعی احساس خطر کند»، در: Etedal.ir/news/244911136058.html. آخرین دسترسی: ۹۳/۸/۱۲.
- باستان، سید خلیل (۱۳۸۶). «نگاهی به کتاب روائع نهج البلاغه»، در: پژوهش‌های نهج البلاغه، ش ۲۱ و ۲۲، ص ۱۹۶-۱۹۸.
- «جرج جرداق مسیحی اما عاشق علی علیه السلام»، در: www.aftabir.com/lifestyle/view142044. آخرین دسترسی: ۹۳/۸/۱۲.
- جرداق، جرج (۱۳۵۰). مرانید که نوحه‌گرند، ترجمه: جلال‌الدین فارسی، تهران: مفید.
- جرداق، جرج (۱۳۵۶). شگفتی‌های نهج البلاغه، ترجمه و نگارش: فخرالدین حجازی، تهران: بعثت.
- جرداق، جرج (۱۳۷۳). «گفت‌وگویی با ادیب شاعر جرج جرداق»، ترجمه: حمیدرضا آذیر، در: مشکوه، ش ۴۵، ص ۱۱۳-۱۲۶.
- جرداق، جرج (۱۳۸۸). امام علی علیه السلام: صدای عدالت انسانی، ترجمه و توضیحات: سید هادی خسروشاهی، قم: امام عصر علیه السلام، چاپ دوازدهم.

علتها و زمینه‌های رویکرد جرج جرداق مسیحی به زندگانی امام علی (علیه السلام) و نهج البلاغه / ۱۵

جرداق، جرج (۱۳۸۹). امام علی (علیه السلام) صدای عدالت انسانی، ترجمه: محمدعلی سلطانی، تهران: پنجره، چاپ اول.

جرداق، جرج (۱۳۹۱). «نگاهی به انشای عالی نهج البلاغه»، ترجمه: سید هادی خسروشاهی، در: انشا و نویسندگی، ش ۲۱، ص ۵-۹.

خسروشاهی، سید هادی (۱۳۵۵). «سخنی درباره نهج البلاغه (۲)»، در: درس‌هایی از مکتب اسلام، س ۱۷، ش ۵، ص ۱۶-۱۸.

«مرجعین»، در: Fa.wikipedia، آخرین دسترسی: ۹۳/۸/۱۲.

«مسافرت جرج جرداق مؤلف کتاب الامام علی (علیه السلام) صوت العدالة الانسانية به ایران» (۱۳۷۵). در: پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، ش ۱، ص ۲۲-۲۳.